

ACC. N:R M. 13433:1-6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Småland*

Upptecknare: *Ingelborg Johansson, Markaryd*

Härad: *Lunnarbo*

Berättare: " " "

Socken: *Markaryd*

Berättarens yrke: *husförståndarinna*

Uppteckningsår: *1954*

Född år *1898* i *Skinnerud*

Sten och jordkällare m. m. s. 1-6

LWF 64.

Sten och jordkällare

En gammaldags jordkällare, med välbet skulptad, delvis ingrävt i en backslevning, är ingen sällsynt företeelse i denna trakt. till bygga källaren helt fristående som fig. visar, kan vi inte påstå att det varit det vanliga här, även om ett och annat exemplar av just den modellen, ännu kan letas upp i bygden. Det förstås, innan man tog första spadtaget till en sådan jordkällare, var att se till, att ingingen blev vänt ut söder. Man menade sig därmed vara bätte skyddad för den kalla luften, som eventuellt kunde tränga in genom dörrarna, om denna var ställd på den så kallade sörsidan. Däremot, ser det ut som om man vid byggandet av källaren, mindre fäst sig vid avståndet från köket, ty på många ställen, där man ännu inte skapat den gamla jordkällaren, kan avståndet från kök till källare, vara ganska långt.

1. Sedan man grävt sig in i bakken, till en planyta cirka 3 meter på varje håll, samt 1.5 meter djup, satte man igång.

Inf. 64
1

allt mure. Detta arbete, utfördes i huvudsak av vana
stenarbetare. Bland dessa fanns Sven Björn och Peter Bratt
vara de, som mureat de flesta källare, i denna bygd.
Dessa vana stenarbetare, förstod sig väl på att placera stenarna
så, att en jämförelsevis slät yta bildade källarevägg. Då man
kommit så högt, med muren som 1.5 meters höjden, mure man så
sörjningen att slänta av till tak. Stenar kravades på varandra,
så att varje sten, stöts fram en bit över den under liggande,
hills hela taket (valvet), var igennemuret. Utvändigt fyllde
man ytterligare med stenar och jord, så källaren från de
sidor, utan vid ingången, liknade en stor jordhöj.

Man kan inte direkt påstå, att dessa jordkällare, som byggdes vid
denna tid på 70-90 talet voro särskilt rymligt tilltagna.

Planrytan, som i regel var fyrkantig, var ungefär fyra brast
i den färdiga källaren. Läng och bredd, var såväl ingången,
som källaren i sin helhet. Vätt och jämnt, kunde en fullvärdig
människa, stå rak där valvet var som högst och att

2 byggnaden i sin helhet, var mörk och dyker, säger sig själv

eftersom det lilla hål i väggen, som man aldrig uraktlät
att bygga, (drumma avsedd att lämna potatis genom) var
den enda möjlighet, varigenom dagsljuset kunde komma fram.
Många källare, av denna typ, finnas som sagt kvar i orten, endast
med den skillnaden, att man vid tiden omkring sekelskiftet,
tycks ha övergått till metoden att lägga taket av virke, med
panel och spärre, samt källan desamma med släcker eller
flöjppapp.

Ungefär vid samma tid, som de nämnda stenarbetarna, (dyggläst
vara från denna kraft) uppkörde med sin verksamhet i större
utsträckning, alltså omkring år 1910-1912 övergick man också
så gott som helt, till metoden att gräva källare under
bostadshuset.

Emellertid var det inte endast källare, man byggde för på
detta sätt, med sten och jord, utan även fähus, get och fårakärr,
smedjor och i denna by, fanns också en jordstuga, som
utgjorde bostad, åt två generationer människor. Så långt
fram i tiden som till år 1932 beboddes stugan, av sin ägare.

Jonas Johansson och hans syster Maria. Det antages, att denna jordstuga byggdes någon gång på 1850 talet och var även i första stadiet, (man renoverade och förbättrade fleras gånger) en av de bästa. Föräldrarna till dessa systrar, hade givetvis byggt stugan och att fattigdom och omhändertaganden för isärslut dem som de uppväxande barnen, här man säkerligen hava haft dagliga påminnelser om, i denna jordstuga.

Att förstå sig med tillverkning av vävskedar, var inte något ovanligt i denna byggt för 60 a 70 år sedan och även i denna trängna stuga, här industrien i fråga, hava bedrivits i ganska stor utsträckning.

Stugan var emellertid bland de bästa, i denna stilen och fastän den ursprungligen var byggd med endast ett rum, var ändå försigtigen men och litet skruvat till kök, utan för backen.

Väggarna voro också invändigt klädda med bräder och stela på de tre sidorna, så mycket ovan jorden att en liten glugg till fönster, fanns på varje sida. Att stugan var en av de sista som byggdes i denna stil, vet man av det att sälluignen (utläggarna)

som var den vanliga spisen, i alla hem på den tiden, också fanns i denna lilla bostad, och spred värme och ljus, omkring sig. Särskilt möblering som husgeråd, var i stort sett av den gamla stilen. En trävit soffa, säng, bord, pulpet och en målad soffa detta var möblerna i den gamla backstugan. Men med husgerådsaker, höll man anvisat fast med det gamla, som man blivit inlärd med. Att det hoka kaffe i något annat än i pampor (glasflaska) skulle man aldrig förmått sig till här. Denna lilla kringel, stod alltid så prydlig och fin, på sättstugnen och man tog sig gärna en skvätt då och då, för att liva upp sig med.

Deasas människor, älskade sitt hem och sin hemtrakt, på ett särskilt sätt, och menade att det var den bästa plats i världen, så att då stugan revs en vårdag i april 1932 füllde det uttrycket: "Vi har haft våra roligaste dagar här."

5 Väggarna, hade av ålder och fukt börjat mullna och man ansåg det omöjligt, att ytterligare reparera därför övergav

man denna gamla bostad, och flyttade in i en nybyggd och bidanlig stuga, på samma ställe ungefär 50 meter från den gamla backstugan. I motsatta till andra backstugor, som man har rester efter här och där i utmarkarna, låg denna utmed gamla länsvägen, endast 7-8 meter från vägen, och var det andra hus på långa sträckor i denna sträcken för cirka 100 år sedan.

Denna, och andra backstugor voro torp under någon större gård, och den vanliga skatten för en sådan jordbit, var i den tiden 10 kr. om året.

Samtidigt efter denna jordbesittning, har man sått så mycket som möjligt att utplåna, men på andra ställen, där liknande bostäder har stått, har den wane forskaren räknat ut, både var bostaden och eventuella uthus, har stått. Stenistone på två ställen till i denna bygd, finnes lämningar efter dylika bostäder, och ännu längre ned i socknen i Kinns och Västra Hagstads distrikter man backstugornas tillvaro i levligt minne ty ännu här fanns sådana.